

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΙΣ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2021

Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' Μέρος	4
Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ.....	4
Ταυτότητα Προγράμματος Σπουδών	5
Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ	6
Γενικοί Σκοποί.....	6
Ειδικοί Σκοποί.....	7
Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ	10
Βασικές κατευθύνσεις.....	10
Θεματικά Πεδία.....	10
Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία	10
Η ελληνική και οι ποικιλίες της	12
Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων	12
Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ.....	13
Βασικές αρχές σχεδιασμού μάθησης.....	13
Ιδιαιτερότητες σχεδιασμού μάθησης – Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση....	14
Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	16
Σκοπός, αντικείμενο και κριτήρια αξιολόγησης μαθητών/-τριών.....	16
Τύποι, μέσα και τεχνικές αξιολόγησης	17
Β' Μέρος.....	19
Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	19
Β2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών	20

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΙΣ Α', Β', Γ' ΤΑΞΕΙΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Α' Μέρος

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Το γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας διακρίνεται για την ιδιαιτερότητά του σε σχέση με όλα τα άλλα αντικείμενα του σχολείου, καθώς το βασικό περιεχόμενό του, το γλωσσικό σύστημα, έχει κατά κανόνα κατακτηθεί με φυσικό και αυθόρμητο τρόπο πριν από την έναρξη της σχολικής εκπαίδευσης. Οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν έρχονται στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας μόνο για να μάθουν την ελληνική γλώσσα, αλλά και για να διευρύνουν το γλωσσικό τους ρεπερτόριο με τροπικότητες, όπως ο γραπτός λόγος, ποικιλίες, όπως η πρότυπη γλώσσα και άλλες γεωγραφικές, κοινωνικές και λειτουργικές ποικιλίες, καθώς και κειμενικά είδη με τα οποία μπορεί να μην έχουν ήδη εξοικειωθεί μέσω της κοινωνικοποίησής τους στις γλωσσικές κοινότητες στις οποίες ανήκουν.

Η γλώσσα καλλιεργείται στη σχολική πράξη ως αναγκαίο μέσο πρόσβασης σε όλες τις πτυχές της πολύπλοκης αντικειμενικής και υποκειμενικής πραγματικότητας και ως δείκτης ατομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ταυτότητας. Η καλλιέργεια της πρόσληψης της γλώσσας και της προφορικής και γραπτής έκφρασης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη γνωστική, κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών/-τριών, καθώς οι ανεπτυγμένες γλωσσικές δομές συνδέονται και αλληλεπιδρούν με την ωρίμαση των νοητικών διεργασιών και την κοινωνικοποίηση των παιδιών στη γλωσσική τους κοινότητα.

Η ελληνική γλώσσα, διαθέτοντας μια μακράιωνη προφορική και γραπτή παράδοση και έχοντας αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα γλωσσικών ποικιλιών, είναι συνυφασμένη με την ίδια την ύπαρξη και την ιστορία της εκπαίδευσης των ελληνόγλωσσων κοινοτήτων και του ελληνικού κράτους και αποτελεί κεντρικό σημείο αναφοράς της πολιτισμικής κληρονομιάς και δείκτη εθνικής ταυτότητας. Για αυτό και η Νεοελληνική Γλώσσα έχει κεντρική θέση στο Πρόγραμμα Σπουδών όλων των βαθμίδων.

Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας αποβλέπει στον βαθμιαίο μετασχηματισμό της γλωσσικής διαίσθησης σε συνειδητοποίηση του συστήματος της ελληνικής γλώσσας και, ειδικότερα, των λεξικογραμματικών επιλογών και των κειμενικών σχημάτων που προσφέρονται στους ομιλητές και τις ομιλήτριες της για τη δημιουργία νοημάτων σε ποικίλα επικοινωνιακά πλαίσια. Κύρια στοιχεία του περιεχομένου της γλωσσικής εκπαίδευσης συνιστούν η παρουσίαση και ανάλυση των αλληλεξαρτώμενων φωνολογικών, μορφολογικών και συντακτικών δομών της ελληνικής και των υποσυστημάτων τους (π.χ. ονοματικό και ρηματικό σύστημα), η ανάπτυξη του βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίου, η εξάσκηση των βασικών δεξιοτήτων της κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου και η ανάπτυξη των κειμενικών γραμματισμών σε ένα κριτικό πλαίσιο με έμφαση στις γλωσσικές (συγχρονικές και διαχρονικές) ποικιλίες και στη λογοτεχνία.

Ειδικά στη βαθμίδα του Λυκείου, οι μαθητές/-τριες καλούνται να κατακτήσουν πληρέστερα τη γνωστική τους αυτονομία, σε συνδυασμό με την αυξημένη συναισθηματική ωριμότητα και ανεξαρτησία που τους/τις χαρακτηρίζει. Το γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας συμβάλλει αποφασιστικά στην προετοιμασία τους για την ενεργητική συμμετοχή τους στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, στη διαμόρφωση της κοινωνικής ενσυναίσθησης και της ιδιότητας του ακαδημαϊκού πολίτη ή/και του μέλλοντα επαγγελματία. Μέσω των γνώσεων και των δεξιοτήτων που σχετίζονται με τη γλώσσα οι μαθητές/-τριες κατανοούν, αναλύουν και αξιολογούν πληροφορίες, συμμετέχουν στη

δημιουργία νοημάτων, παρουσιάζουν τις ιδέες και τις απόψεις τους, έχουν πρόσβαση σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα, αλληλεπιδρούν με τους άλλους και συμμετέχουν σε σχολικές δραστηριότητες αλλά και στη ζωή τους εκτός σχολείου. Επομένως, η Νεοελληνική Γλώσσα συμβάλλει στην προετοιμασία των εφήβων για να συμμετάσχουν ως ισότιμα μέλη στην κοινωνία των ενηλίκων.

Ταυτότητα Προγράμματος Σπουδών

Το Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο αποτελεί ένα πολυδιάστατο πρόγραμμα, τόσο στη θεωρητική του βάση όσο και στις αρχές της διδακτικής πλαισίωσης και μάθησης. Ακολουθεί την παράδοση της κειμενοκεντρικής και επικοινωνιακής προσέγγισης της γλώσσας που υιοθετήθηκε σε προηγούμενα Προγράμματα Σπουδών και αντιπαρατίθεται σαφώς σε παλαιότερες μορφές διδασκαλίας που επικεντρώνονταν αποκλειστικά στους γλωσσικούς τύπους. Ταυτόχρονα, προσπαθεί να συνθέσει στοιχεία της παραδοσιακής διδασκαλίας με σύγχρονες αναζητήσεις, χωρίς, ωστόσο, να υιοθετεί αποκλειστικά ένα μοναδικό θεωρητικό πλαίσιο. Θέτει επίσης την κριτική διάσταση της γλώσσας και την καλλιέργεια των πολλαπλών γραμματισμών ως παιδαγωγικό ορίζοντα της σκοποθεσίας του. Έτσι, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ενσωματώνει τρεις βασικές διαστάσεις της γλωσσικής διδασκαλίας, καθώς εμπεριέχει το **δομικό πλαίσιο** της γλωσσικής διδασκαλίας, που συνδέεται με τη γλωσσική μάθηση, το **λειτουργικό πλαίσιο**, που συνδέεται με τη γλωσσική χρήση, **το πλαίσιο των κειμενικών ειδών** και το πλαίσιο των δραστηριοτήτων, που συνδέονται με τη γλωσσική κατάρκτηση. Με τον τρόπο αυτό, διαμορφώνει ένα ευέλικτο πεδίο εφαρμογής θεωρητικών αρχών και προσανατολισμών, που μπορεί να προσαρμοστεί στις ιδιαιτερότητες των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών συνθηκών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Υπό αυτό το πρίσμα, στο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο, όπως ισχύει και στα Προγράμματα Σπουδών του Δημοτικού και του Γυμνασίου, επιδιώκεται μια συνθετική προσέγγιση, καθώς τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα αφορούν τόσο τη γλωσσική ικανότητα όσο και τη γλωσσική χρήση, αλλά και τις στρατηγικές που έχουν στη διάθεσή τους οι μαθητές/-τριες. Οι γενικοί και οι ειδικοί σκοποί της γλωσσικής διδασκαλίας καθορίζουν την έμφαση σε διαφορετικές πτυχές της γλώσσας, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η μετάβαση από τη λέξη και την πρόταση στο κείμενο, πάντοτε στο πλαίσιο της επικοινωνιακής διδασκαλίας της γλώσσας.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Πρόγραμμα Σπουδών στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- Οργανική συνέχεια της γλωσσικής διδασκαλίας και λειτουργική μετάβαση τόσο από το Γυμνάσιο στο Λύκειο όσο και από τη μία τάξη του Λυκείου στην επόμενη.
- Ολιστική προσέγγιση της γλώσσας: Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ενιαίο σύνολο (λεξιλόγιο-γραμματική-κείμενο) και η διδασκαλία της στοχεύει στην απόκτηση τόσο επικοινωνιακής ευχέρειας όσο και γλωσσικής ακρίβειας.
- Ρητή διδασκαλία των γλωσσικών μέσων με τα οποία οι ομιλητές/ομιλήτριες και οι συγγραφείς πραγματώνουν τους επικοινωνιακούς τους στόχους στα εκάστοτε περιεχόμενα, σύνδεση των λεξικογραμματικών επιλογών τους με κειμενικά σχήματα και πρόβλεψη για εστιασμένη διδασκαλία στο λεξιλόγιο, τη γραμματική και το κείμενο ανάλογα με την τάξη και τις ανάγκες των μαθητών/-τριών.
- Επικέντρωση στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και όχι στο περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος ως ύλη.

- Αυθεντική χρήση της γλώσσας μέσω πραγματικών και όχι κατασκευασμένων ή επινοημένων παραδειγμάτων σε κάθε δραστηριότητα γλωσσικής κατανόησης και παραγωγής.
- Ρητή διάκριση των γλωσσικών ποικιλιών της ελληνικής στα κοινωνικά και κειμενικά τους περιεχόμενα και στο πλαίσιο των πολλαπλών γραμματισμών.
- Διαφοροποιημένη διδασκαλία ως προς το περιεχόμενο, τη διαδικασία, τα προϊόντα μάθησης και το μαθησιακό περιβάλλον, με βάση την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και το προφίλ των μαθητών/-τριών (τον προσωπικό τρόπο και ρυθμό μάθησης, τα ξεχωριστά βιώματα, το πολιτισμικό υπόβαθρο κ.ά.).
- Μαθητοκεντρική προσέγγιση, με έμφαση στην ανακαλυπτική, συνεργατική και δραστηριοκεντρική μάθηση, μέσω της δημιουργίας καταστασιακών περιβαλλόντων για τη διασφάλιση της συμμετοχής των μαθητών/-τριών στην εκπαιδευτική πράξη.
- Δημιουργική αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων (ψηφιακό και πολυτροπικό υλικό, σώματα κειμένων κ.ά.) στη γλωσσική διδασκαλία.
- Σύγχρονη και ενιαία μεταγλώσσα για την περιγραφή του γλωσσικού συστήματος και της χρήσης του.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Απώτερος σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας στο Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο είναι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση να εκφράζονται στον προφορικό και γραπτό λόγο με ευχέρεια, ακρίβεια και πραγματολογική καταλληλότητα, ώστε να μεταδίδουν τις ιδέες και τις αξιολογήσεις τους στους άλλους και να επικοινωνούν με αυτούς ενεργά μέσω της παραγωγής και της πρόσληψης του λόγου. Σύμφωνα με την αρχή της διαφοροποιημένης προσέγγισης στη διδασκαλία και τη μάθηση, βασική παράμετρος για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι η αναγνώριση της ποικιλομορφίας, των αναγκών, των δυνατοτήτων, της ατομικότητας και της συνολικής βιογραφίας όλων των μαθητών/-τριών.

Γενικοί Σκοποί

Στο παραπάνω πλαίσιο, οι γενικοί σκοποί της γλωσσικής διδασκαλίας στο Λύκειο συνδυάζουν διαφορετικές πτυχές της φυσιογνωμίας του γνωστικού αντικειμένου της Νεοελληνικής Γλώσσας και προσδιορίζονται ως εξής:

- Από τη δομική διάσταση της γλώσσας, δηλαδή τη θεώρησή της ως συστήματος δομών και αλληλεξαρτώμενων στοιχείων, προκύπτει ο γενικός σκοπός της καλλιέργειας της **γλωσσικής ικανότητας** των μαθητών/-τριών, η οποία νοείται ως γνώση και συνειδητοποίηση του γραμματικού συστήματος της γλώσσας.
- Η λειτουργική διάσταση της γλώσσας συνδέεται με τη γλωσσική χρήση. Από αυτή τη διάσταση πηγάζει ως γενικός σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας στο Λύκειο η διεύρυνση της **πραγματολογικής ικανότητας** των μαθητών/-τριών, η οποία εστιάζει αφενός στη συνειδητοποίηση του τρόπου πραγμάτωσης συγκεκριμένων λειτουργιών μέσω γλωσσικών επιλογών και αφετέρου στις κοινωνικοπολιτισμικές και υφολογικές συνιστώσες κάθε γλωσσικής επιλογής. Εφόσον η γλώσσα πραγματώνεται πάντοτε με τη μορφή γλωσσικών ποικιλιών, μέσω της γλωσσικής διδασκαλίας επιδιώκεται, επιπλέον, η κατανόηση του ρόλου και της λειτουργίας τους ως μηχανισμών δημιουργίας νοημάτων και ως δεικτών ταυτότητας.

- Από την αλληλεξάρτηση και τη συσχέτιση των γλωσσικών επιλογών με τις λειτουργίες της γλώσσας σε συγκεκριμένα περικείμενα προκύπτουν δύο γενικοί σκοποί: αφενός, η ανάπτυξη της **κειμενικής ικανότητας** των μαθητών/-τριών, η οποία νοείται ως δυνατότητα δημιουργίας και πρόσληψης προφορικών και γραπτών κειμένων και, αφετέρου, η ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών/-τριών όσον αφορά τη συνειδητοποίηση του ρόλου κάθε γλωσσικής επιλογής ως μέσου ανάδειξης κοινωνικών σχέσεων, τοποθετήσεων, στάσεων και ταυτοτήτων.
- Η γλωσσική, πραγματολογική και κειμενική ικανότητα των μαθητών/-τριών συνδέονται με τον γενικό σκοπό της ανάπτυξης του κοινωνικού και λειτουργικού γραμματισμού ως βασικής προϋπόθεσης για την ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνία και για την αξιοποίηση των κοινωνικών και επαγγελματικών ευκαιριών.

Οι γενικοί σκοποί της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στο Λύκειο διακρίνονται, σε σχέση με το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, από την έμφαση σε συγκεκριμένες πτυχές της γλώσσας, ενώ συγχρόνως εξασφαλίζεται η απαραίτητη ενότητα στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος τόσο μεταξύ των τάξεων του Λυκείου όσο και μεταξύ Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου.

Συγκεκριμένα, οι γενικοί σκοποί της διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λύκειο επικεντρώνονται στα εξής:

- συνειδητοποίηση, ανάκληση και διεύρυνση από μέρους των μαθητών/-τριών των φωνολογικών, μορφολογικών, συντακτικών δομών της γλώσσας,
- διεύρυνση του λεξιλογικού εξοπλισμού των μαθητών/-τριών σε επίπεδο βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίου,
- βελτίωση της ορθογραφικής ικανότητας των μαθητών/-τριών,
- κατανόηση από μέρους των μαθητών/-τριών της σύνδεσης των λεξικογραμματικών επιλογών των ομιλητών/ομιλητριών και των συγγραφέων των κειμένων με τη δημιουργία συγκεκριμένου, καταστασιακά και κοινωνικοπολιτισμικά προσδιορισμένου νοήματος,
- ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να κατανοούν προφορικά, γραπτά και πολυτροπικά κείμενα ως προς το ρητό και υπόρρητο περιεχόμενό τους,
- ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να συνθέτουν προφορικά, γραπτά και πολυτροπικά κείμενα σε συγκεκριμένο κειμενικό είδος και με επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα,
- ανάδειξη του ρόλου της γλώσσας στη δημιουργική έκφραση των μαθητών/-τριών,
- συνειδητοποίηση από μέρους των μαθητών/-τριών του ρόλου, των λειτουργιών και των δομικών χαρακτηριστικών των γεωγραφικών, κοινωνικών κ.ά. ποικιλιών της γλώσσας, καθώς και της λογοτεχνίας,
- συνειδητοποίηση από μέρους των μαθητών/-τριών των αλλαγών στη γλώσσα και της ιστορικής εξέλιξης της ελληνικής.

Ειδικοί Σκοποί

Οι παραπάνω γενικοί σκοποί της διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λύκειο εξειδικεύονται σε ειδικούς σκοπούς, που αφορούν ικανότητες των μαθητών/-τριών, οι οποίες αντιστοιχούν, χωρίς να ταυτίζονται αποκλειστικά, με τις επικοινωνιακές δεξιότητες, τις γνωστικές και κειμενικές διεργασίες, τη γλωσσική επίγνωση και τον κοινωνικό και λειτουργικό γραμματισμό, που επιδιώκεται να αναπτύξουν οι μαθητές/-τριες στο Λύκειο.

Πιο συγκεκριμένα, οι ειδικοί σκοποί οργανώνονται σε τέσσερις διαστάσεις και εξειδικεύονται σε συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως εξής:

Κατανόηση, Ανάλυση, Ερμηνεία και Δημιουργία Κειμένων

Οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να είναι σε θέση:

- Να κατανοούν τον επικοινωνιακό στόχο του κειμένου, τις προθέσεις του δημιουργού του, τις σημαντικές γενικές και ειδικές πληροφορίες, το κειμενικό είδος του και τις διαφορετικές οπτικές που μπορεί να υιοθετούνται σε αυτό.
- Να αξιολογούν, χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μεταγλώσσα, τους γλωσσικούς μηχανισμούς που χρησιμοποιούνται σε διάφορα κείμενα ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά τους.
- Να εντοπίζουν και να αξιολογούν τις αναπαραστάσεις, στάσεις και αξίες που εκφράζονται σε εκτεταμένα κείμενα, καθώς και τις οπτικές που αποσιωπώνται ή περιθωριοποιούνται στα κείμενα αυτά.
- Να αναπτύσσουν την προσωπική τους τοποθέτηση απέναντι στα κείμενα που διαβάζουν ή ακούν, αναγνωρίζοντας τη λογική διαφορετικών τοποθετήσεων.
- Να παράγουν με ακρίβεια, ευχέρεια και αποτελεσματικότητα εκτενή προφορικά και γραπτά κείμενα που να ανταποκρίνονται σε ένα ευρύ φάσμα επικοινωνιακών στόχων, αξιοποιώντας ποικίλους σημειωτικούς πόρους.

Συλλογιστική και Επιχειρηματολογία

Οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να είναι σε θέση:

- Να εντοπίζουν και να παρουσιάζουν τη συλλογιστική και τα επιχειρήματα ενός κειμένου, αξιολογώντας την πειστικότητα και την αποτελεσματικότητά τους.
- Να αναπτύσσουν και να τεκμηριώνουν την άποψή τους, γραπτά ή προφορικά, σε σχέση με σημαντικά ζητήματα που αφορούν το άμεσο και το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον, καθώς και όψεις της σύγχρονης πραγματικότητας.
- Να σχεδιάζουν τη συμβολή τους σε έναν προφορικό ή γραπτό δημόσιο διάλογο, οργανώνοντας τις ιδέες και τα επιχειρήματά τους με αποτελεσματικό και πειστικό τρόπο.
- Να χρησιμοποιούν τα κατάλληλα γλωσσικά στοιχεία και κειμενικά σχήματα για την παρουσίαση των επιχειρημάτων τους στον γραπτό και προφορικό λόγο.
- Να χρησιμοποιούν κατάλληλες στρατηγικές πειθούς για να υποστηρίξουν ή να καταρρίψουν ένα επιχείρημα ή για να αναπτύξουν μια συλλογιστική.

Γλωσσική Επίγνωση

Οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να είναι σε θέση:

- Να διαθέτουν μια συνολική εικόνα του γλωσσικού συστήματος της ελληνικής, με έμφαση στο ρηματικό και ονοματικό σύστημα.
- Να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν τα κατάλληλα γλωσσικά στοιχεία σε σχέση με το περιεχόμενο, τον επικοινωνιακό σκοπό, το κειμενικό είδος και το περιεχόμενο.
- Να μπορούν να αξιολογούν τη γραμματική, το λεξιλόγιο και την ορθογραφία των κειμένων που δημιουργούν και να ανατρέχουν στα κατάλληλα εγχειρίδια αναφοράς για τον έλεγχο των κειμένων τους.
- Να γνωρίζουν βασικά στοιχεία για τις διαχρονικές και συγχρονικές ποικιλίες της ελληνικής και να μπορούν να αξιολογούν τον ρόλο και τη σημασία τους στην πρόσληψη και τη δημιουργία νοήματος.

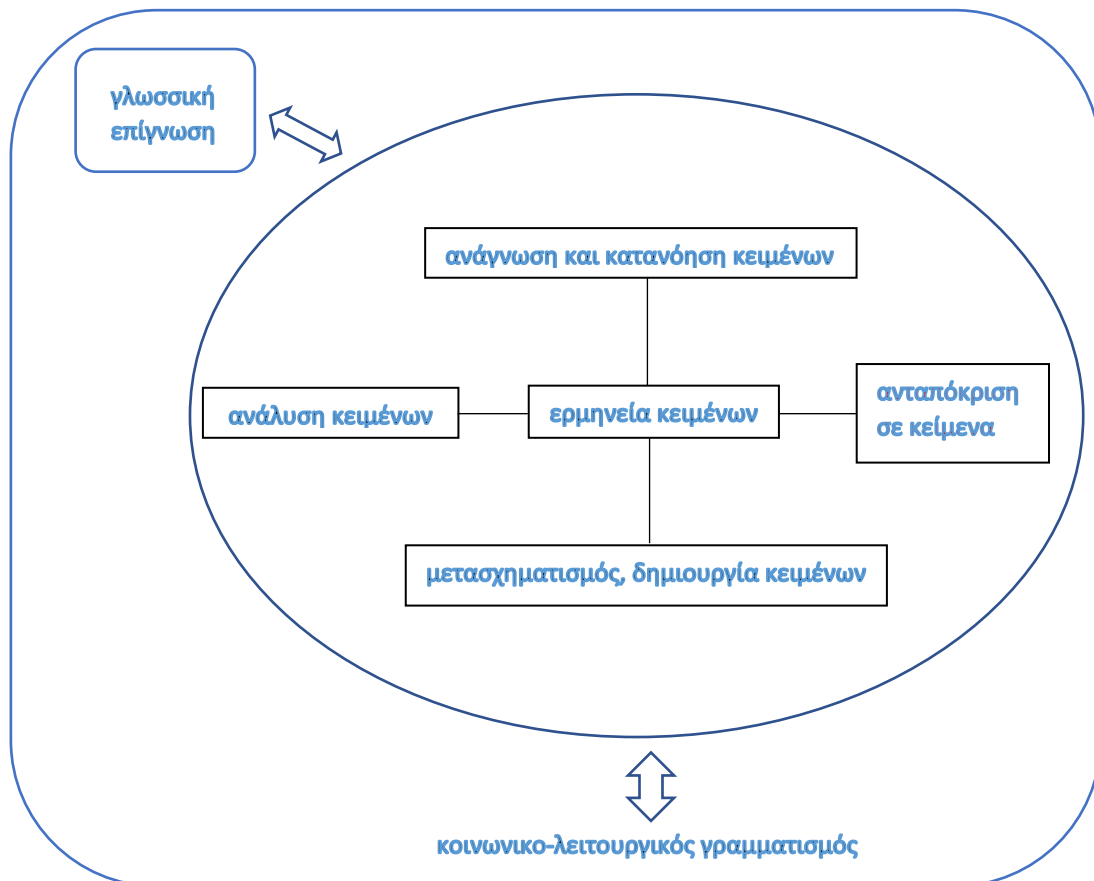
Κοινωνικο-λειτουργικός Γραμματισμός

Οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται να είναι σε θέση:

- Να αξιοποιούν τις γνώσεις τους για τον κόσμο και για διάφορα εξειδικευμένα θέματα για τη δημιουργία των κειμένων τους.
- Να αξιοποιούν τις γλωσσικές ικανότητες και γνώσεις τους για να αναπτύξουν πιθανά ακαδημαϊκά και επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα σε εξειδικευμένους τομείς.
- Να χειρίζονται με άνεση, κριτική ικανότητα και αποτελεσματικότητα παραδοσιακά και σύγχρονα εργαλεία αναζήτησης πληροφοριών και δημιουργίας κειμένων.
- Να χρησιμοποιούν με ευχέρεια ένα ευρύ φάσμα αναλογικών και ψηφιακών τεχνολογιών, για να διευρύνουν τις γλωσσικές τους ικανότητες και να ανταποκρίνονται στις επικοινωνιακές τους ανάγκες.
- Να διαχειρίζονται το γλωσσικό υλικό και τον χρόνο τους, ώστε να εκφράζονται αποτελεσματικά στον προφορικό και γραπτό λόγο.

Κέντρο της σκοποθεσίας της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λύκειο αποτελούν τα κείμενα και οι διεργασίες που σχετίζονται με αυτά (*ανάγνωση και κατανόηση, ανάλυση, ερμηνεία, ανταπόκριση, μετασχηματισμός και δημιουργία*). Οι διεργασίες αυτές αλληλεπιδρούν με τη γλωσσική επίγνωση και, συγκεκριμένα, με τη γνώση για το γλωσσικό σύστημα, τις δομές και τις λεξικογραμματικές επιλογές των ομιλητών/ομιλητριών της ελληνικής, με τις γνώσεις για την ελληνική γλώσσα και τις ποικιλίες της, καθώς και με τις σχετικές μεταγλωσσικές ικανότητες. Τόσο η γλωσσική επίγνωση όσο και οι κειμενικές διεργασίες γίνονται κατανοητές και αποκτούν νόημα στο πλαίσιο του κοινωνικού και λειτουργικού γραμματισμού, με τον οποίο αλληλεπιδρούν και αλληλοτροφοδοτούνται.

Η αντίληψη αυτή για τους ειδικούς σκοπούς της γλωσσικής διδασκαλίας στο Λύκειο αποτυπώνεται διαγραμματικά στο ακόλουθο σχήμα:

Γ. ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ – ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Βασικές κατευθύνσεις

Στο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο υιοθετείται ο πολυδιάστατος και συνθετικός χαρακτήρας όλων των Προγραμμάτων Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα, ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί δημιουργικά η εμπειρία του παρελθόντος.

Έτσι, οι βασικές κατευθύνσεις του περιεχομένου του Προγράμματος Σπουδών στο Λύκειο συνοψίζονται ως εξής:

- Δίνεται έμφαση στην κειμενική ερμηνεία και ανάλυση, τόσο στα Θεματικά Πεδία όσο και στον προσανατολισμό του διδακτικού σχεδιασμού, που επικεντρώνεται στις κειμενικές διεργασίες.
- Εμπεδώνεται η χρήση δικτύων κειμένων στη γλωσσική διδασκαλία και την αξιολόγηση, σε αντιπαράθεση με την πρακτική διδασκαλίας και/ή εξέτασης ενός μεμονωμένου κειμένου.
- Εδραιώνεται η μετατόπιση της γλωσσικής διδασκαλίας σε γενικούς θεματικούς άξονες αντί του καταλόγου προκαθορισμένων θεμάτων ως διδακτέας ύλης.
- Γίνεται ρητή αναφορά στις γλωσσικές ποικιλίες της ελληνικής και διδασκαλία τους, τόσο στο σχετικό εξειδικευμένο Θεματικό Πεδίο όσο και στο σύνολο της διδασκαλίας.
- Εισάγεται η διδασκαλία εκτεταμένων κειμένων, σε συνδυασμό με τη διδακτική πρακτική στη Λογοτεχνία.

Θεματικά Πεδία

Στο πλαίσιο των γενικών και ειδικών σκοπών της διδασκαλίας της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λύκειο, όπως αυτοί προσδιορίζονται σε όλες τις διαστάσεις τους (κατανόηση, ανάλυση, ερμηνεία και δημιουργία κειμένων, συλλογιστική και επιχειρηματολογία, γλωσσική επίγνωση και κοινωνικο-λειτουργικός γραμματισμός), οι οποίες αποτυπώνονται αναλυτικά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που τίθενται για τους/τις μαθητές/-τριες του Λυκείου, το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου οργανώνεται σε τρία βασικά Θεματικά Πεδία:

- την *κειμενική ερμηνεία και δημιουργία*, εντός της οποίας διδάσκονται ως διακριτές Θεματικές Ενότητες η *κειμενική ερμηνεία* και η *λεξικογραμματική* των κειμένων που αντιστοιχούν στη βαθμίδα του Λυκείου, στο πλαίσιο του προβλεπόμενου θεματικού άξονα για κάθε τάξη,
- την *ελληνική και τις ποικιλίες της*,
- την *πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων*.

Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία

Στο πρώτο Θεματικό Πεδίο και στις δύο Θεματικές του Ενότητες (την κειμενική οργάνωση και τη λεξικογραμματική των κειμένων) το περιεχόμενο διαβαθμίζεται ανά τάξη και ακολουθεί μια πορεία από το οικείο προς το ανοίκειο με στόχο την εμπάθυνση. Πυρήνας της κειμενικής οργάνωσης είναι τα κειμενικά σχήματα, μέσω των οποίων τα λεξικογραμματικά στοιχεία μελετώνται ως επιλογές επίτευξης επικοινωνιακών στόχων.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ανά τάξη τίθενται και επιδιώκεται να επιτευχθούν στο πλαίσιο της ενασχόλησης των μαθητών/-τριών με κείμενα τα οποία κινούνται σε τρεις βασικούς θεματικούς άξονες, έναν ανά τάξη:

- άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (για την Α' Λυκείου),
- ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (για τη Β' Λυκείου),
- όψεις της πραγματικότητας του 21ου αιώνα (για τη Γ' Λυκείου).

Οι σχετικές προτεινόμενες δραστηριότητες εντάσσονται πάντοτε σε επικοινωνιακό πλαίσιο με στόχο την κατανόηση, ερμηνεία, ανάλυση και δημιουργία αυθεντικού λόγου.

Οι θεματικοί άξονες ως τρόπος προσέγγισης θεμάτων, τα οποία θα λειτουργήσουν ως αντικείμενα γραπτής και προφορικής πραγμάτευσης και ως έναυσμα κειμενικής επεξεργασίας, προκρίνονται για τις τρεις τάξεις του Λυκείου έναντι των προκαθορισμένων ανά τάξη Θεματικών Ενοτήτων, καθώς διασφαλίζουν ένα ευέλικτο πλαίσιο, που επιτρέπει στους/στις εκπαιδευτικούς να επιλέξουν και να αξιοποιήσουν κείμενα και θέματα που να ανταποκρίνονται στις επικοινωνιακές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών. Διαγράφοντας μια σπειροειδή τροχιά από τη μια τάξη στην άλλη, συμβάλλουν στην προαγωγή της γλωσσικής και κειμενικής επίγνωσης των μαθητών/-τριών και στη διαμόρφωση μιας σφαιρικής αντίληψης για τη γλώσσα και τον κόσμο.

Τα κριτήρια για τη διάκριση των τριών θεματικών αξόνων είναι δύο, το επίπεδο εστίασης και ο χρόνος. Ως προς το επίπεδο εστίασης, το πεδίο ενδιαφέροντος διευρύνεται ανά τάξη, καθώς τα υπό πραγμάτευση θέματα αφορούν αρχικά το άμεσο και στη συνέχεια το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον με τις πολλαπλές και ποικίλες όψεις του. Ως προς τον χρόνο, η διαχρονική οπτική στην Α' και Β' Λυκείου, παράλληλα με τη συγχρονική, σημαίνει την αξιοποίηση κειμένων κάθε εποχής που δεν αφορμώνται απαραίτητα από την πρόσφατη επικαιρότητα (όπως διαχρονικοί προβληματισμοί ή φαινόμενα σε βάθος χρόνου). Η περισσότερο συγχρονική οπτική στη Γ' Λυκείου συνδέεται με την εστίαση στην επικαιρότητα και τις πολλαπλές πτυχές και διαστάσεις της: αφορά κυρίως τους προβληματισμούς του 21ου αιώνα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκλείονται κείμενα και θέματα του προηγούμενου αιώνα.

Με την ίδια λογική προκρίνονται και τα κείμενα που θα χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία και την αξιολόγηση σε κάθε τάξη:

- Στην Α' Λυκείου προκρίνονται κείμενα με οικείες για τους/τις μαθητές/-τριες θεματικές (γνωστές ήδη από το Γυμνάσιο), με στόχο την εμπέδωση των κειμενικών σχημάτων και των λεξικογραμματικών στοιχείων, τα οποία οι μαθητές/-τριες μελετούν ως προς τις αναμενόμενες συσχετίσεις τους με επικοινωνιακούς στόχους και κειμενικά είδη.
- Στη Β' Λυκείου προτιμώνται κείμενα με άνοιγμα σε θεματικές που ξεφεύγουν από την καθημερινότητα και τα προσωπικά βιώματα των μαθητών/-τριών, και με εμβάθυνση στη μελέτη της ιδιαίτερης χρήσης και λειτουργίας κειμενικών σχημάτων ή λεξικογραμματικών στοιχείων σε συγκεκριμένα περικείμενα.
- Στη Γ' Λυκείου επιλέγονται κείμενα πιο απαιτητικά ως προς το περιεχόμενο, την κειμενική οργάνωση και τη λεξικογραμματική, με στόχο αφενός την αναγωγή στις σύνθετες διαστάσεις των υπό μελέτη θεμάτων και αφετέρου την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των κειμενικών σχημάτων και των λεξικογραμματικών στοιχείων.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τη λεξικογραμματική των κειμένων, στην Α' Λυκείου δίνεται έμφαση στην έννοια και την πραγμάτωση της *κανονικότητας των γλωσσικών φαινομένων*, η οποία προσδιορίζεται από τη συχνότητα εμφάνισής τους στα κείμενα, στη Β' Λυκείου η έμφαση μετατοπίζεται στις *παραλλαγές του κανονικού*, από τις συχνότερες γλωσσικές χρήσεις στις πιο ιδιαίτερες και λιγότερο συχνές, ενώ στη Γ' Λυκείου το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο *περιφερειακό, στο εξεζητημένο ή/και στο νεότευκτο*. Με γνώμονα τους θεματικούς άξονες, όπως αυτοί έχουν οριστεί για κάθε τάξη, οι μαθητές/-τριες, κατά τη μελέτη των κειμένων, στην Α' Λυκείου παρατηρούν και αναγνωρίζουν τα «κανονικά» γλωσσικά φαινόμενα, στη Β' Λυκείου διαπιστώνουν και κατανοούν τις

παραλλαγές και ανατροπές του κανονικού, ενώ στη Γ' Λυκείου κατανοούν κριτικά και αξιολογούν τις εναλλακτικές και εξεζητημένες γλωσσικές χρήσεις.

Η ελληνική και οι ποικιλίες της

Το δεύτερο Θεματικό Πεδίο επικεντρώνεται στην *ελληνική και τις ποικιλίες της*, εκκινώντας από την ανάγκη για σεβασμό στη γλωσσική ετερότητα μέσω της ανάπτυξης στους/στις μαθητές/-τριες της γλωσσικής επίγνωσης για το βασικό χαρακτηριστικό της ποικιλότητας της γλώσσας. Οι μαθητές/-τριες συνειδητοποιούν ότι η γλώσσα εξελίσσεται σε διαχρονικό επίπεδο, καθώς διαμορφώνεται από τις ανάγκες των ομιλητών/ομιλητριών και την επικοινωνία σε διαφορετικά ιστορικά, γεωγραφικά, κοινωνικά περιβάλλοντα.

Πυρήνας του συγκεκριμένου πεδίου είναι η δραστηριοκεντρική ανάδειξη των γεωγραφικών, κοινωνικών, διαχρονικών και άλλων ποικιλιών της ελληνικής, η διαπραγμάτευση στάσεων, στερεοτύπων και ορθότητας σχετικά με τη γλώσσα και η επίγνωση της ιδιαίτερης γλωσσικής ταυτότητας κάθε ατόμου. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται τόσο η μακροχρόνια πορεία της ελληνικής γλώσσας όσο και η σύγχρονη πρόσληψη και παραγωγή της, που διαμορφώνει ταυτότητες και εγγράφει πολιτισμικές πρακτικές.

Το περιεχόμενο του εν λόγω Θεματικού Πεδίου αναπτύσσεται στις τρεις τάξεις του Λυκείου ως εξής:

- Στην Α' Λυκείου οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με τις διαφορετικές ιδιολέκτους που χρησιμοποιούνται όχι μόνο στο στενό οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, τα γλωσσικά ερεθίσματα του οποίου τα προσλαμβάνουν από πηγές αυθεντικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών μέσων. Στην ίδια τάξη οι μαθητές/-τριες έρχονται επίσης σε σύντομη επαφή με συστήματα γραφής, όπως διαμορφώθηκαν κατά τη μακραίωνη εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας.
- Στη Β' Λυκείου επιδιώκεται η εξοικείωση με γλωσσικές ποικιλίες της ελληνικής οι οποίες αξιολογούνται με βάση την αποτελεσματικότητά τους σε διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις και διαφορετικά περιβάλλοντα. Ειδική αναφορά γίνεται στην πρότυπη ποικιλία με στόχο να κατανοηθούν οι ιστορικές συνθήκες υπό τις οποίες αυτή διαμορφώνεται, οι λειτουργίες και ο ρόλος της. Επιπλέον, αναδεικνύεται η διαμόρφωση γλωσσικών κοινοτήτων όχι μόνο στα όρια της Ελλάδας αλλά και στον κόσμο.
- Στη Γ' Λυκείου οι μαθητές/-τριες εστιάζουν σε βασικούς παράγοντες που επηρέασαν την εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας ανά τους αιώνες με έμφαση στη σύγχρονη εποχή και την ψηφιακή επικοινωνία. Η ωριμότητα των μαθητών/-τριών αυτής της τάξης επιτρέπει αφενός τη συνειδητή ενασχόληση με ψηφιακά διαμεσολαβημένες πρακτικές και αφετέρου τον έλεγχο των αλλαγών που επιφέρουν σε κοινωνικό, οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο.

Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων

Στο πλαίσιο των βασικών αρχών και σκοπών του Προγράμματος Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο εισάγεται η *πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων*, συμπληρωματικά προς τα κειμενικά αποσπάσματα ή τα περιορισμένης έκτασης ολόκληρα κείμενα που χρησιμοποιούνται στα άλλα δύο Θεματικά Πεδία και σε συνδυασμό με τα εκτεταμένα κείμενα που διδάσκονται στη Λογοτεχνία.

Η χρήση «μεγάλων» κειμένων και η καθοδηγούμενη μελέτη τους στη γλωσσική διδασκαλία προσφέρουν αυθεντικά πρότυπα γραφής, τριβή με τον κόσμο του βιβλίου, αναγνωστική απόλαυση, καθώς και αυξημένες δυνατότητες για εξοικείωση με αυθεντικές επιλογές και στρατηγικές περιεχομένου και μορφής της γλώσσας, που προάγουν την

κατανόηση, την ανάλυση, την ερμηνεία και τη δημιουργία νέων κειμένων από τους/τις μαθητές/-τριες.

Τα προς μελέτη εκτεταμένα κείμενα θα πρέπει να ανήκουν σε συγκεκριμένο για κάθε τάξη κειμενικό είδος και να επιλέγονται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια:

- Να μην είναι μεταφρασμένα.
- Να είναι προϊόντα του 20ού και 21ου αιώνα.
- Να είναι γραμμένα σε γλώσσα κατανοητή, χωρίς να είναι απλοϊκή, και ανοιχτή σε ποικιλίες.
- Να έχουν μέτρια έκταση, διαχειρίσιμη στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος.
- Να αντλούν τη θεματολογία τους από ένα ευρύ φάσμα συγχρονικών και διαχρονικών ζητημάτων.
- Να εμπνέουν στα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών, ώστε να μπορούν να προσφέρουν και γνώση και απόλαυση.
- Να πλαισιώνονται από οπτικοακουστικό υλικό.

Συγκεκριμένα, για την Α' Λυκείου προτείνονται εκτεταμένα αφηγηματικά μη μυθοπλαστικά κείμενα (κυρίως βιογραφίες), για τη Β' Λυκείου και τη Γ' Λυκείου εκτεταμένα μη αφηγηματικά κείμενα και, ειδικότερα, δοκίμια: στοχαστικά δοκίμια για τη Β' τάξη (στοχαστικό δοκίμιο: το καθιερωμένο γραμματειακό είδος που καλλιεργείται από στοχαστές και λογοτέχνες με στόχο τη μη μυθοπλαστική έκφραση σε ένα συγκεκριμένο θέμα) και ακαδημαϊκά δοκίμια για τη Γ' τάξη (ακαδημαϊκό δοκίμιο: το κειμενικό είδος που καλλιεργείται συνήθως σε εκπαιδευτικό πλαίσιο και έχει ως στόχο την παρουσίαση πληροφοριών και επιχειρηματολογίας πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα).

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Βασικές αρχές σχεδιασμού μάθησης

Το Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο προάγει τη δημιουργικότητα και αναδεικνύει την ατομικότητα των πρωταγωνιστών της εκπαιδευτικής πράξης, αφήνει συνειδητά μεγάλα περιθώρια πρωτοβουλίας και αναγνωρίζει τους/τις εκπαιδευτικούς ως σημαντικούς σχεδιαστές της διδασκαλίας και ως επιστήμονες που μπορούν να αντλήσουν και να επεξεργαστούν με τους/τις μαθητές/-τριές τους πόρους από ποικίλα επικοινωνιακά, συμβατικά και ψηφιακά περιβάλλοντα. Επιπλέον, το Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο, αναγνωρίζοντας ότι η συμμετοχή σε μια δημοκρατική κοινωνία προϋποθέτει την εθελούσια κινητοποίηση και την προσωπική δέσμευση των εφήβων μαθητών/-τριών, στηρίζει και επιδιώκει την ελευθερία έκφρασής τους και λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα, τις προτεραιότητες και τη βιογραφία της ατομικότητας και συλλογικότητάς τους. Οι μαθητές/-τριες είναι συνομιλητές/-τριες και συνδημιουργοί της γνώσης με τους/τις εκπαιδευτικούς σε συλλογικές διαδικασίες στοχασμού και αναστοχασμού στην τάξη, τις οποίες οι εκπαιδευτικοί συντονίζουν με ευαισθησία και επίγνωση της ατομικότητας των μαθητών/-τριών.

Υπό αυτό το πρίσμα και σύμφωνα με τις αρχές των ανθρωπιστικών διδακτικών και μαθησιακών προσεγγίσεων σχετικά με τη γλωσσική εκπαίδευση, η επιλογή και η οργάνωση του περιεχομένου, η μορφή των δραστηριοτήτων και ο τρόπος αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού βασίζονται τόσο στην παρουσίαση από τον/την εκπαιδευτικό όσο και στην επεξεργασία από τους/τις μαθητές/-τριες γλωσσικών γνώσεων μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες ανακαλυπτικού χαρακτήρα με στόχο την ανάπτυξη

επικοινωνιακών δεξιοτήτων, τη δημιουργία της γνώσης και την ανάπτυξη των αισθητικών, συναισθηματικών και κοινωνικών πτυχών της προσωπικότητάς τους. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών δεν περιορίζεται στην αναπαραγωγή γνώσεων, αλλά επεκτείνεται στον συντονισμό και την οργάνωση δραστηριοτήτων, καθώς και στην εμπύχωση των μαθητών/-τριών απέναντι στις δυσκολίες κατά την εκπόνηση των δραστηριοτήτων. Ομοίως, ο ρόλος του/της μαθητή/-τριας δεν ταυτίζεται με αυτόν του παθητικού δέκτη της διδασκαλίας, αλλά σημαίνει τη συμμετοχή σε αυθεντικές, παιγνιώδεις και προσομοιωτικές δράσεις, καθώς και στην ερευνητική δραστηριότητα.

Με βάση τα παραπάνω, η διδασκαλία της γραμματικής, του λεξιλογίου, της παραγωγής και της πρόσληψης γραπτού και προφορικού λόγου προϋποθέτει τον συνδυασμό παραγωγικών και επαγωγικών διδακτικών προσεγγίσεων. Στις πρώτες ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει και αναλύει προηγούμενες ή νέες γνώσεις, ενώ στις δεύτερες οι μαθητές/-τριες καλούνται να αξιοποιήσουν το περιεχόμενο της γλωσσικής διδασκαλίας στις προσληπτικές και παραγωγικές δράσεις στις οποίες εμπλέκονται. Ωστόσο, παρά τη συνδυαστική εφαρμογή και των δύο μεθόδων στην εκπαιδευτική πράξη, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις επαγωγικές διδακτικές προσεγγίσεις, όπου ο ρόλος των μαθητών/-τριών είναι πρωταγωνιστικός, τόσο κατά την παρουσίαση γραμματικών και λεξιλογικών φαινομένων όσο και κατά την επεξεργασία των κειμενικών ειδών και κειμενικών σχημάτων, τα οποία οι μαθητές/-τριες καλούνται να αξιοποιήσουν στις δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν.

Ιδιαιτερότητες σχεδιασμού μάθησης – Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση ως προσέγγιση

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση είναι μια παιδαγωγική προσέγγιση που βασίζεται κυρίως στη διαφοροποίηση των διαδικασιών της μάθησης των μαθητών/-τριών προτείνοντας στον/στην εκπαιδευτικό να σχεδιάσει τη διδασκαλία του/της με μια σειρά από ποικίλα διαθέσιμα μέσα και διαφορετικούς σημειωτικούς πόρους με στόχο τη συνάντηση του/της μαθητή/-τριας με την ομάδα, ώστε η εκπαιδευτική πράξη να έχει νόημα για όλους/όλες.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί, εκπαιδευτικοί και μαθητές/-τριες αξιολογούν καθημερινά την εκπαιδευτική πράξη, ετερο- και αυτοαξιολογούνται και αλλάζουν, όσο συχνά απαιτείται, την εστίαση της εκπαιδευτικής τους δράσης δουλεύοντας άλλοτε ομαδικά και άλλοτε ατομικά. Ο/Η εκπαιδευτικός διαμορφώνει το κατάλληλο *μαθησιακό περιβάλλον* (τόσο σε επίπεδο χώρου μάθησης όσο και σε επίπεδο συναισθηματικού/ψυχολογικού κλίματος που διατρέχει την ομάδα της τάξης), συντονίζει, οργανώνει και υποστηρίζει τις προσπάθειες των μαθητών/-τριών να αναπτύξουν το γλωσσικό τους ρεπερτόριο και οι μαθητές/-τριες γίνονται υπεύθυνοι της μάθησής τους, επιδιώκοντας τη συνεργασία με τα άλλα μέλη της τάξης, την προϊούσα αυτονομία τους και τον έλεγχο του γλωσσικού δυναμικού τους.

Με γνώμονα τον σεβασμό στη μοναδικότητα και την ανάγκη για την ανάδειξή της, ο/η εκπαιδευτικός διερευνά και ανακαλύπτει στους/στις μαθητές/-τριες:

- τη *μαθησιακή τους ετοιμότητα*, η οποία σχετίζεται με τις γνώσεις (γλωσσικές εν προκειμένω) που έχουν κατακτηθεί και τις δεξιότητες που έχουν αναπτυχθεί (σε επίπεδο πρόσληψης και παραγωγής λόγου για τη Νεοελληνική Γλώσσα),
- τα *ενδιαφέροντα και τις ανάγκες* τους, τα οποία συνδέουν τη βιωμένη πραγματικότητα των μαθητών/-τριών με το σχολείο και τη σχολική γνώση,
- το *μαθησιακό τους προφίλ*, που αναφέρεται αφενός στους τρόπους, τους νοητικούς μηχανισμούς (αναλυτικούς, αναπαραγωγικούς, μετασχηματιστικούς, δημιουργικούς), τις

στρατηγικές και τον ρυθμό που αναπτύσσουν οι μαθητές/-τριες στο πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας και, αφετέρου, στα προσωπικά βιώματα και το πολιτισμικό τους υπόβαθρο.

Με αυτά τα στοιχεία ταυτότητας των μαθητών/-τριών αντιστοιχίζονται τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξή τους από όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, χωρίς, ωστόσο, να μετατρέπονται οι ατομικές διαφορές σε ανισότητες.

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση και τα Θεματικά Πεδία του Προγράμματος Σπουδών

Το Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο, αναγνωρίζοντας την ποικιλομορφία, τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τη συνολική βιογραφία των μαθητών/-τριών, διαμορφώνει με τέτοιο τρόπο το πλαίσιο διδασκαλίας και μάθησης της γλώσσας, ώστε κάθε μαθητής/-τρια να αποκτήσει τη δική του/της θέση σε αυτό, συνδέοντας την ατομικότητά του/της με τη γλωσσική επίγνωση και ανάπτυξη. Μέσω της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης οι μαθητές/-τριες συνειδητοποιούν τη σύνδεση των γλωσσικών τους επιλογών με τις επικοινωνιακές τους επιδιώξεις, καθώς και με την ταυτότητά τους, αποκτούν δηλαδή επίγνωση του τι επιλέγουν στη γλώσσα, γιατί, ποια ταυτότητα συγκροτούν με αυτές τις επιλογές και με ποια αποτελέσματα.

Το Πρόγραμμα Σπουδών για τη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο, υπηρετώντας την ευελιξία που συνδέεται με μια τέτοια παιδαγωγική προσέγγιση, επιτρέπει την υλοποίηση των ειδικών σκοπών της γλωσσικής διδασκαλίας με γνώμονα τις ανάγκες και τις ιδιαίτερες μαθησιακές ταυτότητες των μαθητών/-τριών. Αυτό επιτυγχάνεται τόσο μέσω των θεματικών αξόνων πάνω στους οποίους στηρίζεται το πρώτο Θεματικό Πεδίο (*Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία*), όσο και μέσα από τη λογική που διέπει το περιεχόμενο, την οργάνωση και τη διδασκαλία των άλλων δύο Θεματικών Πεδίων (*Η ελληνική και οι ποικιλίες της, Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων*).

Συγκεκριμένα, στο πρώτο Θεματικό Πεδίο η διαφοροποίηση υποστηρίζεται από την ευελιξία που προκρίνουν οι θεματικοί άξονες, οι οποίοι κινούνται από το οικείο (Α' Λυκείου) στο ανοίκειο (Β' και Γ' Λυκείου), επιτρέποντας στους/στις εκπαιδευτικούς και στους/στις μαθητές/-τριες να επιλέξουν, χωρίς τον περιορισμό των καθορισμένων Θεματικών Ενοτήτων, και να αξιοποιήσουν θέματα και κείμενα που ανταποκρίνονται στις επικοινωνιακές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών.

Το δεύτερο Θεματικό Πεδίο (*Η ελληνική και οι ποικιλίες της*) ακολουθεί τις αρχές της διαφοροποίησης, καθώς τοποθετεί στο κέντρο της διδασκαλίας και της μάθησης την επίγνωση της γλωσσικής ποικιλότητας και τη σχέση της με την ιδιαίτερη γλωσσική ταυτότητα των μαθητών/-τριών. Η εστίαση στις γλωσσικές ποικιλίες της ελληνικής και η διαπραγμάτευση στάσεων και στερεοτύπων σχετικά με τη γλωσσική ορθότητα δίνουν την ευκαιρία στους/στις εκπαιδευτικούς και στους/στις μαθητές/-τριες να δοκιμάσουν πολλαπλές γλωσσικές επιλογές και διαδρομές, να διερευνήσουν και να συνειδητοποιήσουν τις κοινωνικές και πολιτισμικές καταβολές τους και, εντέλει, να αντιληφθούν τη γλωσσική ποικιλία όχι ως ατομικό αξιακό χαρακτηριστικό αλλά ως συνειδητή επιλογή μέσω της οποίας επιδιώκεται συγκεκριμένο επικοινωνιακό αποτέλεσμα σε συγκεκριμένο περικείμενο.

Στο τρίτο Θεματικό Πεδίο (*Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων*) η ευρύτητα της θεματολογίας δίνει την ευκαιρία στους/στις εκπαιδευτικούς και στους/στις μαθητές/-τριες να εμπλακούν στην εκπαιδευτική πράξη συνδιαμορφώνοντάς τη με γνώμονα τους βασικούς άξονες της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης: τη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα, το μαθησιακό προφίλ των μαθητών/-τριών.

E. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σκοπός, αντικείμενο και κριτήρια αξιολόγησης μαθητών/-τριών

Η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών από τον/την εκπαιδευτικό συνιστά μια συνεχή διαδικασία, απώτερος σκοπός της οποίας είναι η εξέλιξή τους μέσω διαδικασιών όπως η ανατροφοδότηση (από τον/την εκπαιδευτικό αλλά και από την ομάδα των συμμαθητών και των συμμαθητριών τους), βάσει της οποίας προσδιορίζονται οι ανάγκες τους, ανακαλύπτονται και αναδεικνύονται οι δυνατότητές τους. Προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο σκοπός αυτός, οι εκπαιδευτικοί σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους συλλέγουν δεδομένα από ποικίλες πηγές (καθημερινή ανταπόκριση στις διάφορες ατομικές και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, εργασίες, γραπτές δοκιμασίες) και με ποικίλες τεχνικές, όπως επιτάσσει και η διαφοροποιημένη αξιολόγηση, ως επιμέρους έκφανση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης. Τα δεδομένα αξιοποιούνται από τον/την εκπαιδευτικό και μπορούν να συμβάλλουν, όποτε κρίνεται απαραίτητο, στην αναδιαμόρφωση του διδακτικού σχεδιασμού.

Αντικείμενο της αξιολόγησης στη Νεοελληνική Γλώσσα στο Λύκειο είναι η γλωσσική ικανότητα και όχι ο γνωστικός ορίζοντας των μαθητών/-τριών. Η αξιοποίηση από μέρους των μαθητών/-τριών προσωπικών τους γνώσεων, εκλαμβάνεται θετικά, αλλά δε θεωρείται προαπαιτούμενη. Κατ' επέκταση, τα κείμενα των μαθητών/-τριών, στο πλαίσιο προφορικών και γραπτών δραστηριοτήτων όπου ζητείται η προσωπική τους σκέψη και τοποθέτηση, δεν αξιολογούνται με κριτήριο τον αριθμό των ιδεών και των επιχειρημάτων που θα μπορούσαν δυνητικά να παρουσιαστούν και να αξιοποιηθούν για την πραγμάτευση των εκάστοτε ζητούμενων, αλλά με κριτήριο το εύρος των οπτικών που αντλήθηκαν από τα κείμενα αναφοράς και τον βαθμό στον οποίο αυτές επεκτάθηκαν δημιουργικά και εμπλουτίστηκαν ή/και ανασκευάστηκαν. Υπό αυτό το πρίσμα, τα ζητούμενα στις δραστηριότητες, ειδικά σε αυτές που στοχεύουν στην αξιολόγηση της δεξιότητας της παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες να επιλέγουν τη στάση τους απέναντι στο θέμα που τους δίνεται και δεν εκβιάζουν την τοποθέτησή τους ή το είδος της αντίδρασής τους απέναντι σε ένα ζήτημα.

Η αξιολόγηση βασίζεται σε κριτήρια άμεσα συνδεδεμένα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, προσδιορισμένα με σαφήνεια και οριοθετημένα ώστε να είναι χρήσιμα στον/στην εκπαιδευτικό και να έχουν νόημα για τη μαθησιακή διαδικασία. Μέσω αυτής διαπιστώνεται ο βαθμός κατάρκτησης του γλωσσικού συστήματος και η ικανότητα των μαθητών/-τριών να κατανοούν και να ερμηνεύουν (πρόσληψη λόγου), αλλά και να ενεργοποιούν (παραγωγή λόγου) γλωσσικές και κειμενικές επιλογές σε συνάρτηση με τη στοχοθεσία της επικοινωνιακής πράξης, με γνώμονα την ισοβαρή συμμετοχή στην αξιολόγηση όλων των δεξιοτήτων που έχουν αναπτύξει οι μαθητές/-τριες στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος.

Συγκεκριμένα, τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθητών/-τριών στο Λύκειο αφορούν την κειμενική τους ικανότητα και, γενικότερα, τις δεξιότητές τους στην κατανόηση και παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού. Γνώμονας, συνεπώς, για τον καθορισμό των κριτηρίων είναι το πρώτο Θεματικό Πεδίο της *Κειμενικής ερμηνείας και δημιουργίας*. Ως προς την *κειμενική οργάνωση* και τη *λεξικογραμματική των κειμένων*, τις δύο Θεματικές Ενότητες του συγκεκριμένου πεδίου, αξιολογούνται τα εξής: η αποδεκτότητα (τήρηση κοινωνιογλωσσικών, πραγματολογικών και υφολογικών συμβάσεων σε συνάρτηση με τον επικοινωνιακό στόχο), η τήρηση των συμβάσεων του ζητούμενου κειμενικού είδους, η πληρότητα ως προς τη (δημιουργική) αξιοποίηση όλων των πληροφοριών και εννοιών/ιδεών από τα κείμενα αναφοράς, η συνεκτικότητα και συνοχή με χρήση των

κατάλληλων κειμενικών σχημάτων και λεξικογραμματικών στοιχείων, η ακρίβεια (χρήση κατάλληλων μορφοσυντακτικών δομών), η σαφήνεια, η χρήση κατάλληλου θεματικού και πιο εξειδικευμένου λεξιλογίου, η λεξιλογική ποικιλία και ευρύτητα, η τήρηση του ορίου λέξεων. Όσον αφορά συγκεκριμένα τη δεξιότητα της παραγωγής γραπτού λόγου οι μαθητές/-τριες αξιολογούνται και ως προς την ορθογραφία και τη χρήση των σημείων στίξης.

Τύποι, μέσα και τεχνικές αξιολόγησης

Κατά την έναρξη του διδακτικού έτους οι εκπαιδευτικοί μπορούν να πραγματοποιήσουν *διαγνωστική* αξιολόγηση, με διάφορους τρόπους (παραγωγή προφορικού ή γραπτού λόγου, διαγνωστικό τεστ κ.ο.κ.), ώστε να συλλέξουν πληροφορίες για τις κατακτημένες γνώσεις, τη μαθησιακή ετοιμότητα και τον τρόπο μάθησης των μαθητών/-τριών. Σε όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, διενεργείται *διαμορφωτική* αξιολόγηση, τυπική ή άτυπη, η οποία έγκειται στην καθημερινή παρατήρηση και αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό της συμμετοχής, της ανταπόκρισης και της απόδοσης των μαθητών/-τριών σε ατομικές ή ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες προφορικού και γραπτού λόγου, ως κατεξοχήν μέσα αξιολόγησης των μαθητών/-τριών στο πλαίσιο της δραστηριοκεντρικής διδασκαλίας και μάθησης. Στο τέλος του σχολικού έτους λαμβάνει χώρα η *τελική* αξιολόγηση των μαθητών/-τριών μέσω γραπτών ατομικών δοκιμασιών, με στόχο τη συνολική αποτίμηση του βαθμού επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Απαραίτητο στάδιο αποτίμησης της μαθησιακής διαδικασίας από τους/τις ίδιους/-ες μαθητές/-τριες συνιστούν η *αυτοαξιολόγηση* και η *ετεροαξιολόγηση*, ως συνέχεια πρακτικών στις οποίες οι μαθητές/-τριες έχουν ασκηθεί ήδη από το Δημοτικό και κυρίως το Γυμνάσιο. Και οι δύο αξιολογικές διαδικασίες διεξάγονται με βάση σαφή κριτήρια αυτοδιόρθωσης και ετεροδιόρθωσης προκαθορισμένα από τον/την εκπαιδευτικό και γνωστά στους/στις μαθητές/-τριες πριν την εμπλοκή τους σε αυτές.

Σε κάθε αξιολογική διαδικασία η ανατροφοδότηση (γραπτή ή/και προφορική), που παρέχεται από τον/την εκπαιδευτικό στους/στις μαθητές/-τριες, εκφράζεται μέσω τεχνικών όπως η *βαθμολογική κλίμακα* και η *περιγραφική αξιολόγηση*, οι οποίες σε κάθε περίπτωση λαμβάνουν υπόψη τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και βασίζονται σε κριτήρια εκ των προτέρων γνωστά στους/στις μαθητές/-τριες. Για την ευχερή εφαρμογή των κριτηρίων αξιολόγησης των μαθητών/-τριών προτείνεται οι εκπαιδευτικοί να διαμορφώνουν ή/και να αξιοποιούν *βαθμολογικές κλίμακες* διαβαθμισμένων κριτηρίων, στη διαμόρφωση των οποίων, στο πλαίσιο της αυτο- και ετεροαξιολόγησης, μπορούν να συμμετέχουν και οι μαθητές/-τριες.

Εξίσου σημαντική τεχνική, απαραίτητη για τη συνολική αξιολόγηση των μαθητών/-τριών, κρίνεται η διατήρηση ατομικού φακέλου, ο οποίος μπορεί να τους/τις συνοδεύει σε όλες τις τάξεις του Λυκείου, προκειμένου να αποτιμάται η εξελικτική τους πορεία και να διαμορφώνεται μια πιο σφαιρική εικόνα για τις επιδόσεις τους.

Προκειμένου να επιτυγχάνεται μια πλήρης επισκόπηση της μαθησιακής πορείας των μαθητών/-τριών και η αξιολόγησή τους να μη βασίζεται στη μερική εικόνα των γραπτών δοκιμασιών, είναι απαραίτητο να αξιοποιούνται όλοι οι τύποι αξιολόγησης (διαγνωστική, διαμορφωτική, τελική), όλες οι μορφές (ανακεφαλαιωτικές ή μη / ενδιάμεσες ή τελικές γραπτές δοκιμασίες, προφορικές ή γραπτές ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες), όσο το δυνατόν περισσότερες τεχνικές (όπως η διατήρηση ατομικού φακέλου και η περιγραφική αξιολόγηση) και κυρίως ποικίλα μέσα (δραστηριότητες διαφόρων ειδών, που στηρίζονται σε δίκτυα αυθεντικών κειμένων, με στόχευση την αξιολόγηση του βαθμού ανάπτυξης των

δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, στο πλαίσιο της κειμενοκεντρικής και δραστηριοκεντρικής διδασκαλίας και μάθησης).

Β' Μέρος

Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες			
		Α' ΛΥΚΕΙΟΥ	Β' ΛΥΚΕΙΟΥ	Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία	Θεματικοί άξονες	<ul style="list-style-type: none"> Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> Όψεις της πραγματικότητας του 21ού αιώνα
	Κειμενική οργάνωση	<ul style="list-style-type: none"> Βασικές συνιστώσες της επικοινωνίας Γλωσσικοί και άλλοι σημειωτικοί τρόποι Κειμενικά σχήματα Επιχειρηματολογία 		
	Λεξικογραμματική των κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> Έμφαση στην κανονικότητα των γλωσσικών φαινομένων 	<ul style="list-style-type: none"> Έμφαση στις παραλλαγές του κανονικού 	<ul style="list-style-type: none"> Επανάληψη και εμβάθυνση με έμφαση στο περιφερειακό, στο εξεζητημένο ή/και στο νεότευκτο
Η ελληνική και οι ποικιλίες της	<ul style="list-style-type: none"> Συνοπτική επισκόπηση του γλωσσικού συστήματος Ομιλία και γραφή Γλωσσική ταυτότητα 	<ul style="list-style-type: none"> Πρότυπη γλώσσα και ποικιλίες Τοπικές ποικιλίες: διάλεκτοι Γλωσσικές κοινότητες στην Ελλάδα και στον κόσμο 	<ul style="list-style-type: none"> Νέα Ελληνική: η γλώσσα μου, όπως τη μιλώ σήμερα Λέξεις-ταξιδιώτες μέσα στον χρόνο 	
Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> Επεξεργασία εκτεταμένου αφηγηματικού, μη μυθολογικού κειμένου (κυρίως βιογραφία) 	<ul style="list-style-type: none"> Επεξεργασία εκτεταμένου μη αφηγηματικού κειμένου (στοχαστικό δοκίμιο) 	<ul style="list-style-type: none"> Επεξεργασία εκτεταμένου μη αφηγηματικού κειμένου (ακαδημαϊκό δοκίμιο) 	

B2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Α' ΛΥΚΕΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες:
Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία	Θεματικός άξονας: Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαχειρίζονται θέματα που αφορούν: <ul style="list-style-type: none"> – την ατομική τους ταυτότητα, όπως αυτή προσδιορίζεται με κοινωνικούς όρους – τον κοινωνικό τους περίγυρο και τη σχέση τους με αυτόν – τον κόσμο της καθημερινής τους εμπειρίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπίζουν το θέμα του κειμένου, την κατευθυντήρια ιδέα και τις επιμέρους ή/και συγκεκριμένες πληροφορίες. • Διακρίνουν τα μέρη του κειμένου και την επικοινωνιακή στόχευση του πομπού. • Ακροώνται για ακαδημαϊκούς λόγους ή για ευχαρίστηση. • Συμμετέχουν σε μια ανεπίσημη, ελεύθερη ή δομημένη συζήτηση, εκφράζοντας άποψη.
	Κειμενική οργάνωση: <ul style="list-style-type: none"> • Βασικές συνιστώσες της επικοινωνίας • Γλωσσικοί και άλλοι σημειωτικοί τρόποι • Κειμενικά σχήματα • Επιχειρηματολογία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις συνιστώσες της κειμενικής επικοινωνίας. • Να εντοπίζουν τα κειμενικά σχήματα. • Να συσχετίζουν τα κειμενικά σχήματα με τα κειμενικά είδη. • Να διακρίνουν το επιχείρημα και τα κειμενικά σχήματα με τα οποία αναπτύσσεται. 	
	Λεξικογραμματική των κειμένων: <ul style="list-style-type: none"> • Έμφαση στην κανονικότητα των γλωσσικών φαινομένων 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τις λεξικογραμματικές επιλογές με τα κειμενικά σχήματα. • Να κατανοούν και να παράγουν δικά τους επικοινωνιακά αποτελεσματικά κείμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπίζουν και χρησιμοποιούν δείκτες λόγου. • Διατυπώνουν ερωτήσεις με επίκεντρο τη δομή της αφήγησης, την περιγραφή και την τοποθέτηση στον άξονα αιτίου-αποτελέσματος. • Συγκρίνουν κείμενα ως προς το περιεχόμενο, την κειμενική οργάνωση και τη λεξικογραμματική τους.

<p>Η ελληνική και οι ποικιλίες της</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συνοπτική επισκόπηση του γλωσσικού συστήματος • Ομιλία και γραφή • Γλωσσική ταυτότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τις πολλαπλές σχέσεις των ποικιλιών της ελληνικής. • Να σχολιάζουν στοιχεία που σχετίζονται με τη γλωσσική ταυτότητα των ίδιων και των άλλων. • Να διαθέτουν κριτική στάση απέναντι στις πρακτικές δημιουργίας στερεοτύπων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσιάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι γλωσσικές επιλογές κατασκευάζουν συγκεκριμένες ταυτότητες. • Αναγνωρίζουν ιδιοματισμούς και κοινωνιολέκτους, ερμηνεύοντας τα σχετικά στοιχεία σε σχέση με το περιεχόμενο. • Διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ της πρότυπης ποικιλίας και άλλων ποικιλιών. • Αναλύουν χαρακτηριστικά της δικής τους ιδιολέκτου. • Συλλέγουν γλωσσικά δεδομένα για τη σύγχρονη γλώσσα και τις ποικιλίες της.
<p>Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργασία εκτεταμένου αφηγηματικού, μη μυθοπλαστικού κειμένου (κυρίως βιογραφία) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ανακαλούν βασικές παραμέτρους της πλοκής εκτεταμένων αφηγηματικών κειμένων . • Να αναγνωρίζουν τις τοποθετήσεις, στάσεις και αξίες των προσώπων σε εκτεταμένα αφηγηματικά κείμενα, καθώς και την πορεία της πλοκής. • Να επισημαίνουν βασικές παραμέτρους της αφήγησης, καθώς και την οπτική γωνία του συγγραφέα/της συγγραφέως. • Να αναπτύσσουν προσδοκίες για τη δομή και το νόημα του κειμένου σε κάθε σημείο του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επαναφηγούνται σκηνές ή γεγονότα εκτεταμένων αφηγηματικών κειμένων. • Συμπυκνώνουν την πλοκή σε εκτεταμένα αφηγηματικά κείμενα. • Εξηγούν πώς οι λεξικογραμματικές επιλογές του συγγραφέα/της συγγραφέως εξυπηρετούν την οπτική του/της γωνία. • Ασκούν κριτική με επιχειρήματα και στοιχεία σε απόψεις, ιδέες, τοποθετήσεις, ενέργειες των προσώπων αφηγηματικών κειμένων. • Τροποποιούν την οπτική γωνία της αφήγησης και δίνουν διαφορετικό τέλος στην αφήγηση, ώστε να μελετήσουν τα αποτελέσματα που προκύπτουν.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Β' ΛΥΚΕΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες:
Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία	Θεματικός άξονας: Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαχειρίζονται θέματα που αφορούν: <ul style="list-style-type: none"> – κοινωνικοπολι-τικά ζητήματα σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο – τον πολιτισμό και τις αξίες του 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν επιχειρήματα και τεκμήρια και αξιολογούν την εγκυρότητα επιχειρημάτων. • Διατυπώνουν συμφωνία ή διαφωνία με θέσεις του κειμένου, σε συνάρτηση με την προσωπική τους εμπειρία και αντικειμενικά δεδομένα.
	Κειμενική οργάνωση: <ul style="list-style-type: none"> • Βασικές συνιστώσες της επικοινωνίας • Γλωσσικοί και άλλοι σημειωτικοί τρόποι • Κειμενικά σχήματα • Επιχειρηματολογία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη μοναδικότητα κάθε επικοινωνιακής πράξης και την ιδιαιτερότητα των συμμετεχόντων. • Να προσδιορίζουν τις πολυεπίπεδες σχέσεις μεταξύ κειμενικών σχημάτων και κειμενικών ειδών σε επίπεδο ακρόασης, ανάγνωσης και παραγωγής λόγου. • Να συνθέτουν πληροφορίες και απόψεις. • Να εμβαθύνουν στο επιχείρημα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζητούν λεπτομέρειες και συνάγουν το νόημα μέσω των γλωσσικών επιλογών. • Διατυπώνουν ελεύθερα τεκμηριωμένη άποψη και αντικρούουν την αντίθετη άποψη. • Διακρίνουν τα είδη και τις τεχνικές του επιχειρήματος στον λόγο, προφορικό και γραπτό. • Αλλάζουν την επικοινωνιακή στόχευση των κειμενικών σχημάτων.
	Λεξικογραμματική των κειμένων: <ul style="list-style-type: none"> • Έμφαση στις παραλλαγές του κανονικού 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τις λεπτές αποχρώσεις που λαμβάνουν ανά περίπτωση τα λεξικογραμματικά στοιχεία. • Να διαφοροποιούν λεξικογραμματικά στοιχεία ανάλογα με τον επικοινωνιακό στόχο. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπίζουν ανατροπές σε σχέση με τους αναμενόμενους επικοινωνιακούς στόχους των λεξικογραμματικών στοιχείων. • Εξηγούν πώς και γιατί συμβαίνουν ανατροπές στη χρήση των λεξικογραμματικών στοιχείων.
Η ελληνική και οι ποικιλίες της	<ul style="list-style-type: none"> • Πρότυπη γλώσσα και ποικιλίες • Τοπικές ποικιλίες: διάλεκτοι • Γλωσσικές κοινότητες στην Ελλάδα και στον κόσμο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ της πρότυπης και άλλων ποικιλιών. • Να αξιολογούν τον ρόλο και τη σημασία ποικιλιών. • Να αναγνωρίζουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν στοιχεία της πρότυπης και άλλων ποικιλιών σε συγκεκριμένα κείμενα. • Ερμηνεύουν τη χρήση ανεπίσημων ποικιλιών σε ποικίλες περιστάσεις επικοινωνίας.

		<p>διαλέκτους σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν ότι οι ποικιλίες αποτελούν ισότιμα γλωσσικά συστήματα που εξυπηρετούν συγκεκριμένες ανάγκες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξετάζουν τα χαρακτηριστικά τοπικών γλωσσικών ποικιλιών και τις διάφορες στάσεις απέναντι σε αυτές. • Αξιολογούν την ευστοχία επιχειρημάτων υπέρ της ύπαρξης «ορθής» ή «εσφαλμένης» χρήσης λέξεων, εκφράσεων και λόγου.
Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργασία εκτεταμένου, μη αφηγηματικού κειμένου (στοχαστικό δοκίμιο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να απαριθμούν βασικά στοιχεία της επιχειρηματολογίας του συγγραφέα/της συγγραφέως. • Να εντοπίζουν την άποψη του συγγραφέα/της συγγραφέως. • Να συνδέουν τις απόψεις που εκφράζονται με τα περιεχόμενα στα οποία δημιουργήθηκαν. • Να κατανοούν τον ρόλο των γλωσσικών επιλογών του συγγραφέα/της συγγραφέως. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδυάζουν ποικίλα στοιχεία της επιχειρηματολογίας, ώστε να απαντήσουν σε ερωτήσεις επί του περιεχομένου των κειμένων. • Εξηγούν πώς οι λεξικογραμματικές επιλογές του συγγραφέα/της συγγραφέως εξυπηρετούν την προβολή των ιδεών και επιχειρημάτων σε επιχειρηματολογικά κείμενα. • Μετατρέπουν αποσπάσματα του κειμένου σε άλλο κειμενικό είδος.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:	Οι μαθητές/-τριες:
Κειμενική ερμηνεία και δημιουργία	Θεματικός άξονας: Όψεις της πραγματικότητας του 21ου αιώνα	<ul style="list-style-type: none"> • Να επαναδιαπραγματεύονται ήδη γνωστούς (από τις προηγούμενες τάξεις) θεματικούς άξονες. • Να εμβαθύνουν σε αυτούς με αναγωγή και έμφαση στις σύνθετες διαστάσεις της σύγχρονης πραγματικότητας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εντοπίζουν κειμενικά σχήματα και την οργάνωση του κειμένου. • Συνοψίζουν τις βασικές πληροφορίες του κειμένου. • Συγκρίνουν και αντιπαραθέτουν κείμενα ως προς το περιεχόμενο και την οργάνωσή τους. • Αξιολογούν την επάρκεια και την καταλληλότητα της επιχειρηματολογίας των κειμένων σε συνάρτηση με το θέμα και τις διαστάσεις που προβάλλονται.
	Κειμενική οργάνωση: <ul style="list-style-type: none"> • Βασικές συνιστώσες της επικοινωνίας • Γλωσσικοί και άλλοι σημειωτικοί τρόποι • Κειμενικά σχήματα • Επιχειρηματολογία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν δηλώσεις, θέσεις, στάσεις, επιχειρήματα. • Να αξιολογούν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα διαμορφώνουν και επηρεάζουν τις απόψεις και τις στάσεις των αποδεκτών τους. • Να αξιοποιούν τις πληροφορίες των κειμένων σε νέο επικοινωνιακό πλαίσιο. • Να εμβαθύνουν στο επιχείρημα και τη χρήση του κατά την παραγωγή λόγου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανασκευάζουν επιχειρήματα του κειμένου. • Συνθέτουν πληροφορίες του κειμένου με σκοπό την ανάπτυξη προσωπικής θέσης. • Προτείνουν εναλλακτικούς τρόπους ανάγνωσης και μετασχηματισμού των κειμένων.
	Λεξικογραμματική των κειμένων: <ul style="list-style-type: none"> • Επανάληψη και εμβάθυνση με έμφαση στο περιφερειακό, στο εξεζητημένο ή/και στο νεότευκτο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να συναρτούν τα περιφερειακά ή/και εξεζητημένα λεξικογραμματικά στοιχεία με τις προθέσεις, τις θέσεις, την ταυτότητα του πομπού και του δέκτη του κειμένου. • Να κατανοούν τον ρόλο των περιφερειακών ή/και εξεζητημένων λεξικογραμματικών στοιχείων στη διαμόρφωση του 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξηγούν πώς και γιατί γίνονται περιφερειακές λεξικογραμματικές επιλογές και αξιολογούν τη λειτουργία τους κατά την αποκωδικοποίηση του νοήματος των κειμένων. • Συγκρίνουν και αντιπαραθέτουν κείμενα ως προς την εναλλακτική χρήση λεξικογραμματικών στοιχείων σε συνάρτηση με τους επικοινωνιακούς στόχους.

		ύφους των κειμένων, καθώς και των απόψεων και στάσεων των αποδεκτών τους.	
Η ελληνική και οι ποικιλίες της	<ul style="list-style-type: none"> • Νέα ελληνική: η γλώσσα μου, όπως τη μιλώ σήμερα • Λέξεις-ταξιδιώτες μέσα στον χρόνο 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν βασικές αλλαγές που συνέβησαν στην ελληνική γλώσσα μέσα στον χρόνο. • Να αποκωδικοποιούν τους τρόπους με τους οποίους οι ψηφιακές τεχνολογίες διαφοροποιούν τις γλωσσικές επιλογές σε σχέση με τα παραδοσιακά μέσα. • Να προσδιορίζουν τους τρόπους εμπλουτισμού της σύγχρονης ελληνικής και των ποικιλιών της. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδέουν τις γλωσσικές ποικιλίες με γλωσσικές κοινότητες με κριτήρια ιστορικά, γεωγραφικά και κοινωνικά. • Διακρίνουν λόγια στοιχεία και εκφράσεις στον καθημερινό λόγο. • Αιτιολογούν την επιβίωση και την εμφάνιση λόγων εκφράσεων στον σύγχρονο λόγο σε σχέση με τις επικοινωνιακές περιστάσεις.
Πραγμάτευση εκτεταμένων κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργασία εκτεταμένου, μη αφηγηματικού κειμένου (ακαδημαϊκό δοκίμιο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν την προσωπική τοποθέτηση του συγγραφέα/της συγγραφέως σε επιχειρηματολογικά κείμενα, καθώς και τον σκοπό και την κατάληξη της συλλογιστικής. • Να αναπτύσσουν προσωπική τοποθέτηση απέναντι στα κείμενα. • Να αναγνωρίζουν τη δυνατότητα για διαφορετικές τοποθετήσεις απέναντι στα ζητήματα που θέτουν τα κείμενα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναζητούν, αποδελτιώνουν και συνθέτουν ποικίλες πληροφορίες. • Συνοψίζουν τη συλλογιστική του συγγραφέα/της συγγραφέως και την παρουσιάζουν προφορικά στην ομάδα ή στην ολομέλεια. • Συντάσσουν δικά τους κείμενα με βάση στοιχεία από τα υπό μελέτη κείμενα.